

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

De S. Amando episcopo Traiecten[sis].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

dum quadam die post hymnos matutinos in humanis consistens, rubente aurora, Orientem versus intenderet, vidit eminens trans fluuiolum, qui Crientio vocatur, virum præfulgidum virgam manu tenentem, basilicæ locum metiri. Quod ille cernens, reuelante Deo, visionem cognouit angelicam: ostensumque est illi, beatum illum Vedastum, annuente Christo, sine dubio transferendum. Qua reuelatione certior factus, inuita- uit ad fatum opus beatum Audomarum, qui ea tempestate Taruennæ Morinorum vr- bis episcopus, in Dei rebus magnificus habebatur. Qui licet iam senio pressus, & amif- sione luminum videretur debilior factus, animum tamen vt arcum habens spiritali stu- dio intentum, ilico promptus, Christo gressus tegente, festinus ad venerabilem perue- nit Autbertum. At ille quid animo gereret, & quid sibi diuinitus esset ostensum, referens, pari voto communiq; consilio cum magno populorum gaudio, qui vndique conflu- xerant, ad locum designatum beatissimum transtulerunt Vedastum. In qua translatio- ne perhibetur beatus Audomarus lumen recepisse oculorum, sed ilico precibus eandem, quam vlroneus ferebat, reimpetrasse cecitatem. Paruipendebat quippe lumen carnali- um oculorum, qui lumen meruit ciuium supernorum.

Porro autem miracula, quæ & tunc gesta perhibentur, & quæ iam per annos ferme centum sexaginta per merita beati Vedasti patrata sunt, nullo sunt stylo memoriæ tra- dita, excepto, quod vocibus cantorum huiusmodi canitur antiphona: Hic est beatus Vedastus, cui templum fieri ab angelis iussum est hominibus. Est autem locus ipse non longè ab eadem vrbe, qui pro nobilitate sui Nobiliacus primò est appellatus: sed proce- dente tempore tam insignis effectus, vt vrbs nomine, quæ iam ruinis crebrioribus pe- nè obsoluèrat, vocitetur. Est namque & largitione fidelium sublimatus, & agmine mo- nachorum & aliorum Deo deuotorum grege referus: vbi incessanter quotidie diuina celebrantur præconia, & frequenter cælestia facta sunt & fiunt miraculorum signa, quæ iam magis cernentium ore narrantur, quàm diuinitus stylo scribantur. Felix equidem Atrebatum ciuitas, tam excellenti munita patrono: & si murorum ruinis vilescat, illius tamen meritorum nobilitate clarescit. Totusq; pro eius sanctitatis intercessione gau- deat populus, omnipotentiq; Deo æternas referat laudes, qui tam clarum illi perdonauit doctorem, cuius prædicatione viam agnouit veritatis. Cuius precibus, si in fidei firmitate & vitæ sanctitate consistit, ab omni aduersitate secunda permanebit, & vsque ad perfe- ctam beatitudinis gloriam perueniet, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnant Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Visto S.
Autberti
Episcopi
Atrebatens.

S. Audoma-
rus episco-
pus.

Trasfertur
corpus S.
Vedasti.

Intercessio
Sanctorum.

VITA S. AMANDI EPISCOPI TRAIECTENSIS ET CONFESSORIS SCRIPTA, A BAUDEMVNDO,

*vt habent codices ad S. Amandum: fortassis autem meliori stylo reddita
à Milone monacho S. Amandi, qui huic historie
aliud librum subiunxit.*

Claruit is
Milo anno
Christi 870.

PROLOGVS.

Scripturus vitam beati Amandi, habitatorem eius inuoco spiritum sanctum: vt qui ei virtutes largiri dignatus est, mihi etiam eas sermo- nem tribuat narrandi: quatenus & charitati vestræ debitum seruitu- tis impendam officium, & nè is lateat, qui omnibus modis est imitan- dus. Licet enim tanta rei sim impar ingenio, atq; nugacitatis vel de- sidia pondere opprimar: ad illum tamen spem erigo, qui dixit: Aperi- os tuum, & ego adimplebo illud: Maximeque vestris fretus suffragijs, vt quod meritis meis obtinere non valeo, orante pro me beatitudine vestra, opus tam arduum atque difficile, à meque hætenus indiscussum, superna opitulante gratia pos- sim aggredi. Prius enim scire vos cupio, me ad omnes virtutes, quas per eum Dominus operari dignatus est, attingere minimè posse. Et quanuis ad omnia illius peruenire ne- queam, tamen prout Dominus vires infuderit, pauca è pluribus cursim succincteque, & vt ita dicam, breuiter aggredi conabor. Indignum est enim, vt de tanto viro silere quis audeat, dum pius rerum arbiter talem in Ecclesiasticæ culturæ campo cultorem instituit, per quem, agrum ipsius intenta operatione fidei rastro colentem, ad centeni numeri redditum Christi seges exeresceret. Satius enim sunt sollicita circa humanum

Psalm. 80.

Gggg 4 genus

genus immēſe diuinitatis prouiſura remedia, dum talem ad illuminationem patriæ dignata eſt dirigere, miſericordia conſulente. Et licet longè lateq; ſe per rumigerulos fauores diuulgare noluerit, tamen, vt ait ipſa veritas, ciuitas in monte poſita, latere non potuit. Et quod mihi pace ſanctorum omnium liceat cōſiteri, nulli eſt ſecundus in meritiscorum, quorum agnouimus virtutes. Igitur nē proluxa oratio horrorem incutiat, generetq; e, vt aſſolet, legenti faſtidium, vitam S. Amādi, qualiter à pueritia vſq; ad perfectam vixerit ætatem, qualiter ve ante epiſcopatū vel in epiſcopatu ſe geſſerit, aut circa beatum finem qualiter rigorem mentis atque pro poſitum tenuerit, licet ruſtico ac plebeio ſermone, propter exemplum tamen vel imitationem, memoriæ, contempta ve recundia, tradere curabo.

V I T A.

6. FEBRUAR.

Amādi patria & parentes.

Confert ſe in monaſterium.

Mandus igitur ſanctiſſimus atq; religioſiſſimus, Aquitaniæ partibus haud procul à maris Oceani litore ex Chriſtianis atque inclytis parentibus editus puer eſt. Pater eius Sere-nus nomine, genitrix verò Amantia vocabatur. Sed cū iam adoleſcentiam tranſiens, in robur migraret virile, & immodicis deſiderijs in Chriſti flagraret amore, patriā parentesq; relinquēs, ad Ogiam inſulam, quæ à litore Oceani maris quadraginta diſtat milliariis, felici nauigās curſu, tandem portum monaſterij petijt, ibiq; à fratribus ſpiritalibus cum magno receptus eſt gaudiō: & quia ſacras ab infantia didicerat literas, ex hoc maiori ſuccenſus deſiderio, amplius quotidie in Dei rebus creſcebat.

Signo crucis pellit immanem ſerpentem.

Quadam igitur die, dum ei à fratribus imperatum fuiſſet, vt obedientiæ cauſa per inſulā deambulare, ſit ei repente obuiam mirā magnitudinis ſerpens, ſicut idem vir Dei narrare conſueuerat, itā ingens atq; immanis, qualis nec poſt, nec antea in eadem viſus eſt inſula. Quo viſo, perterritus puer, ſicut ipſa patiebatur ætas, quid ageret ignorabat. Tum ſubito ſuperna reſpectus gratia, ad orationum cōſugit auxilia. Statimq; ſolo proſtratus, cū aliquantiſpēr orationi incubuiſſet, ſignum crucis contra immanem oppoſuit anguem, potentiſq; virtute verborum, vt ad latebras quantocyus rediret, imperat. Qui dicto obediens, atque ad ſignum viri Dei fugiens, rapidoq; curſu ad latebras remeans, in eadem inſula vlteriūſ nūſquā comparuit. Sicq; eādem inſulam per orationem beati viri Amādi omnipotens Deus ab imminente liberauit periculo. Hoc initium ſignorum eius, ad nos multorum fama volitante perlatum eſt.

Nota, habitum monaſticū diuerſum fuiſſe à ſeculari.

Dein cœpit pater eius blandis eum ſermonibus irretire, vt quantocyus de monaſterio egrederetur, & rursūſ ſecularem aſſumeret habitum. Cumq; his atq; huiuſcemodi perſuaſionibus animum illius conaretur euertere, obteſtans niſi citiūſ aſſenſum daret, vt de monaſterio egrederetur, iam paterna priuaretur hereditate, reſpondiſſe fertur: Nihil mihi, pater, tam proprium videtur, quā vt Chriſti aſſumam ſeruitium, qui eſt pars & hereditas mea. De paternis enim ſubſtātijs nihil adipiſci cupio: ſolummodo, vt Chriſto militem, permitte. Sicq; in eodem permanens deſiderio, relicto ſolo parentibusq; Turones & ſepulcrum ſanctiſſimi petijt Martini. Ibiq; proſtratus, & profuſis in oratione vberimē lachrymis, ex toto cordis petijt aſſeū, quatenūſ vir ſanctus oratione ſua apud Deum obtinere mereretur, vt nunquā eum Dominus ad ſolum proprium remeare permetteret, ſed omnem vitæ ſuę curſum in peregrinatione expēderet. Cumq; ab oratione ſurrexiſſet, ſtatim comam capitis ſui abſcidit, adeptuſq; clericatūſ honorem, omnem gratiam tranſcendebat in clero.

Tondet ſibi caput.

Huius vitæ inueniet Leſtor 17. Ianuarij. Degit ſolitarius 15. annis.

Poſt hæc verò ab abbate ipſius loci & à fratribus benediſſione percepta, ciuitatē Bitoricas & ſanctum adiit Auſtregiſlum, qui tunc in Dei rebus magnificus atq; inſignis habebatur. Cumq; ab eo & ab eius archidiacono, ſanctiſſimo videlicet Sulpitio, qui poſtea epiſcopus claruit, clementiſſimē fuiſſet ſuſceptus, omni ei humanitate exhibita, cellulam iuxta eccleſiam in ſuperiori ciuitatis muro conſtrui fecerunt. In qua cellula multis diebus ob amorem æternæ vitæ, cilicio teſtus & cinere, ieiunijs attritus atq; inedia, hordeaceo tantūſ cōtentus pane atq; aqua modica, corpus ſuum ſuſtentauit potiūſ quā aluit. Sicq; ibidēſ tribus ferme militās luſtris, à vino & ſicera omninō abſtinuit.

nuit. His ita gestis, cœlesti iterum inflammato desiderio, incidit ei cogitatio, vt ad limina beatissimorū Apostolorum Petri & Pauli properare deberet. Assumptoq; secum vno tantummodo comite, squalida atque deuia lustrans loca, tandem Romam peruenit. Ibiq; sancto satiatus desiderio, prædulcia in liminibus Apostolorum figens oscula, diebus ecclesiarum Dei circuibat loca, nocte verò ad sancti Petri reuertebatur ecclesiam.

Quadam nanque die iam appropinquate vespera, cum custodes iuxta morem in ecclesia fecissent diligentiam, sanctus vir Domini Amandus, egredientibus cunctis, in ecclesia paululum subsistit, ibi ex deuotione tota nocte vigilare cupiens. Tum verò vnus ex custodibus inuentum, contemptibiliter affectum iniurijs, eiecit extra ecclesiam. Sedente autem eo in ecstasi mentis in gradibus ante fores ecclesiæ, subito ei sanctus apparuit Petrus, blandè leniterque cum alloquitur, & vt in Gallias ad prædicationem exirecendam reuerti deberet, admonuit. De qua visione sanctus vir Amandus hilarior reditus, accepta benedictione Apostoli atque patrocinijs, feliciter remeavit in Gallias. Cum interim paucis post transactis diebus, coactus à rege ac sacerdotibus, episcopus ordinatus est. Acceptoque pontificatus honore, gentibus verbum euangelizare cepit Domini, atque seipsum in omnibus exemplum præbere bonorum operum. Erat autem pijsissimus atque omni bonitate repletus, vultu serenus, elemosynis largus, sensu sobrius, corpore castus, atq; inter diuites & pauperes medius: ita vt pauperes illum quasi pauperem adspicerent, diuites quasi superiorem se existimarent. Vigilijs atque orationibus deditus, sermone cautus. Si quos etiam captiuos vel pueros transmarinos inuenisset, dato precio redimebat, spiritalique eos regenerans lauacro, literis assatim imbui præcipiebat, præmissaq; libertate, per diuersas distribuebat ecclesias. Pluresq; ex his postea episcopos, vel presbyteros, seu honorificos abbates fuisse audiuius.

Illud etiam non est prætermittendum, quòd idem vir Dei Amānus à Roma secundo rediens, affensa naui, peruenit ad Centumcellensem locum. Quadam igitur nocte dum solus, vt illi mos erat, oraret, immundus spiritus vnum è famulis apprehensa manu trahebat ad mare, volens eum ibi demergerè. Sed idem puer, qui trahebatur, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Christe, adiuua me: Christe, adiuua me: Mox malignus spiritus eidem puero insultando respōdit: Qualis Christus? Sed dum puer, qui trahebatur, minimè responderet, ait sanctus Amandus: Dic illi fili: Christus filius Dei viui, crucifixus. Staturq; ad vocem illius inimicus vt fumus euauit.

Nec multò post cum quadam die per medium pelagus nauigaret, nautasque verbum doceret Domini, subito apparuit illis miræ magnitudinis piscis. Nautæ verò, misso in pelagus reti, eundem piscem ceperunt. Cumque epularentur, mutuisq; plausibus exultarēt, subito inopinata orta tempesta est, quæ omne gaudium eorum in luctum conuerit. Cœperunt autem quicquid in naui habebant, tam quæ ad cibum pertinebant, quam reliqua subsidia omnia, vel etiam armamenta nauis, in pelagus projicere, vehementerque labori insistere, vt ad terras egredierentur: sed nihil omnino proficere valebant. Nauis verò quassata, huc illucque à fluctibus ferebatur, cunctosque de vita spem omnem abijcere cogebat. Mox igitur nautæ ad seruum Dei cucurrerunt Amandum, rogantes vt Dominum deprecaretur, quatenus eos per orationem ipsius de imminente liberaret periculo. Vir autem Domini Amānus blandè eos consolatus, confidere iussit, & vt de Domini misericordia fiduciam haberent, fideliter admonuit. Nautæ verò nimio fessi labore, passim in naui iacebāt sopore depressi. Ipse etiam sanctus in puppi nauis residens, quiescebat. Tum ei ex improviso sanctus apparuit Petrus, transiens per puppim nauis: excitansq; cum ac blanditer alloquens, ait: Noli timere Amande: non peribis tu, neque qui tecum sunt. Mox verò ad verbum illius sedata tempestate, tranquillitas redita est magna. Et factò manè, omnes, qui in naue cum viro erant Dei, sani atque incolumes ad terras egressi sunt.

Per idem autem tempus, cum loca vel dioceses ob animarum sollicitudinem vir Domini circumiret Amandus, audiuit pagum esse quendam iuxta fluuenta Scaldis fluiuij, cui vocabulum est Gandauum. Cuius loci habitatores antiqua diaboli versutia vsque adeò circumquaquè laqueis vehementer irretiuit, vt incolæ terræ illius, relicto Deo, arbore & ligna pro Deo colerent, atque vana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius, vel ob terræ infecunditatem, omnes sacerdotes à prædicatione loci illius se subtraxerant, & nemo audebat in eodem loco verbum annunciare Domini.

Quo

Romæ loca
sacra iniur
sit.

S. Petrus ei
apparet.

Fit episcopus.

Improbitas
diaboli.

Saua tempe
stas in mari

Gandauen
sum prisco
rū stultitia.

Quo audito, vir sanctus magis eorum miseratus errorem, quam de vitæ suæ periculo pertimescens, Aicharium episcopum, qui tunc Nouiomenfis vrbis cathedræ præfidebat sacerdotali, adiit, eumque humiliter postulauit, vt ad regem Dagobertum quantocyus pergeret, epistolasque ex iussu illius acciperet, vt si quis se non spontè per baptismi lauacrum regenerare voluisset, coactus à rege, sacro ablueretur baptisate. Quod ita factum est. Percepta nanque à rege potestate, & benedictione à pontifice, illuc vir Domini Amandus perrexit intrepidè. Vix enim quis dignè enarrare sufficiet, quantas ibidem pro Christi nomine perpeffus sit iniurias, & quam frequenter ab incolis loci illius cæsus sit, necnon & à mulieribus & à rusticis non absq; iniuria sit repulsus, verum etiam & in flumen sepè præcipitatus. Quæ omnia vir sanctus pro nihilo deputans, verbum Domini non desistit prædicare, memorans illam sancti euangelij sententiam, quæ ait: Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Comites etiam illius, qui eum fuerat germana charitate secuti, ob inedia[m] vel sterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidem solum reliquerunt. Ipse verò in prædicationis permanens officio, alimentum proprijs acquirebat manibus. Sanè captiuos innumeratos redimens, sacro baptisate emundabat, & vt in operibus bonis persisterent, fideliter hortabatur.

Vir sanctus
multa pati
tur ab in-
credulis.

Iohan. 15.

Multos co-
uertit.

Illud etiam huic schedulæ annectendum putauimus, quod viro venerabili presbytero, nomine Bono, narrante didicimus: qui testabatur se presentem fuisse, quando hæc gesta res est. Aiebat nanque, quod comes quidam ex genere Francorum, cognomine Dotto, congregata nõ minima multitudine Francorū, in vrbe Tornaco, vt erat illi iniunctum, ad dirimendas refederat actiones. Tum subito à lictoribus ante eum presentatus est quidam reus, quem omnis turba acclamabat dignum esse morte. Erat verò idem fur plagis iam crudeliter affectus, vehementerque cæsus, & corpore non nisi seminiuus. Cumque præfatus Dotto decreuisset, vt eum patibulo deberent affigere, vir Domini Amandus adueniens, obnixa prece postulare cœpit, vt ei vitam concedere dignaretur. Sed vt erat seuus atque omni belua crudelior, nihil apud eum Amadus obtinere potuit. Tandemq; à ministris vel apparitoribus idem fur affixus patibulo est, atque extremū exhalauit spiritum. Dotto igitur domum reuersus est, populi confisipatus cætereua. Sanctus verò vir Domini Amandus citius ad patibulum cucurrit, hominemque iam mortuum inuenit. Depositu[m]que de ligno, ad cubiculum, in quo familiariter orare consueuerat, deferri fecit, fratribusque è cellula egressis, ipse super membra defuncti, orationi tam diu incubuit, lachrymis ad Dominum profusus ac precibus, donec iubente Deo anima in corpus redijt, atque cum viro Dei loqui cœpit. Adueniente itaque matutinali tempore, conuocatis fratribus, aquam iussit afferri. Suspicientibus autem illis, quod corpus ad sepeliendum, sicut mos est, vellet ablueri, subito cellulam ingressi, viderunt eundem hominem, quem mortuum reliquerant, sanum cum viro Dei sedentem atq; incolumem colloquentem. Mirarique vehementer cœperunt, quod viuum videbant, quem paulo ante mortuum reliquerant. Tunc igitur sanctus vir Domini Amandus assistentes cunctos vehemētissimè obtestari cœpit, vt nè cuiquam vnquam proderent hoc, quod per eum Dominus operari dignatus est: asserens, non suæ hoc esse ascribendum virtuti, sed misericordiæ Domini, qui in se sperantibus vbiq; dignatur adesse. Loto itaq; omni corpore atque cicatricibus, carnem carni restituit, ita vt de plagis, quas ante pertulerat, in eius corpore nullum indicium appareret. Sicque eum ad propriam remittens domum, parentibus restituit incolumem.

Excitat vir
ta functum
furem.

Vult id ce-
lari.

Multi hoc
miraculo
inuitantur
ad fidem.

Monasteria
extruit.

At vbi hoc miraculum longè lateq; diuulgatum est, statim incolæ regionis illius cursu celeri ad eum cucurrerunt, & vt eos faceret Christianos, humiliter postulabant. Fana etiam, quæ antè adorare consueuerat, proprijs destruētis manibus, ad virum Dei omnes vnanimiter peruenerunt. Nam vbi fana destruebantur, vir Domini Amadus tam ex munificentiâ regis, quam ex collatione religiosorum virorum religiosarumque fœminarum, statim monasteria aut ecclesias construebat: verbiq; sacri pabulo populum reficiens, omnium corda mandatis cælestibus illuminabat.

Cum iam vir sanctus videret prædicatione sua quosdam ad Deum conuerti, ex hoc maiori æstuabat desiderio, quatenus adhuc alij conuerterentur. Audiuit denique, quod Sclaui nimio errore decepti, à diaboli laqueis tenerentur oppressi. Illeque martyrij palmam se assequi posse confidens, transfretato Danubio, eadem circumiens loca, li-
bera

bera voce euangelium Christi gentibus prædicabat. Paucis verò ex eis in Christo regeneratis, videns etiam sibi nõ satis accrescere fructum, & martyrium, quod semper quærebat, nondùm se adepturum, ad proprias iterùm reuersus est oues, curamque gerens earum, ad cælestia regna prædicando perduxit.

Interea rex Dagobertus amori mulierũ plusquam oportebat deditus, omniq; spurcicia libidinis inflammatas, sobolem minimè videbatur habere: sed tamen ad Domini confugit auxilium, deprecabaturque sedulò, vt ei filium dare dignaretur, qui post eum regni sui gubernaret scepra. Quod ita dante Deo factum est. Cumque sibi nunciatum fuisset, quòd ei Dominus filium dare dignatus esset, magno mox repletus gaudio, cogitare cœpit, cui ipsum puerum traderet, qui eum sacro baptismate regenerare deberet. Statimq; accersitis ministris, vt sanctum perquirerent Amadum, sagaci intentione præcepit. Nam dudùm ipse p̄sifex, dum pro capitalibus criminibus, quod nullus ex sacerdotibus facere ausus est, ipsum redargueret regē, iubēte eo iam furore percito, nõ absque iniuria de regno eius fuerat expulsus. Ille verò remotiora perquirens loca, verbum Dei gentibus prædicabat. Cumq; à ministris tandē fuisset repertus, & vt ad regem ire deberet, admonitus, memorans illud Apostoli præceptum, Potestatibus sublimioribus se subdi debere: tandē peruenit ad regem, qui illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiaco est, morabatur. Visoq; rex beatissimo Amado, magno repletus est gaudio: prostratusque pedibus beati viri, deprecabatur vt tãto sceleri, quod in eum perpetrauerat, veniam largiri dignaretur. Sed ille, vt erat mitissimus atque supra modum patiens, citius eum eleuauit à terra, facinusque in se perpetratum clementissimè indulxit. Tunc rex ad sanctum ait Amandum: Pœnitet me valdè, quòd stultè aduersum te egerim. Precor igitur, nè memineris iniuriæ, quam tibi irrogauit, atque preci meæ, qua sum mo perè postulo, nè dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filium, non meis præcedentibus meritis: precorque, vt eum sacro digneris abluere baptismate, atque in filium tibi spiritalem suscipere. Quod vir Domini vehementer renuens, scilicet sciens esse scriptum, militantem Deo non oportere implicari secularibus negocijs, & quietum atq; remotum, palatia non debere frequentare regia, è conspectu regis abscessit. Statim igitur rex misit ad eum virum illustrem Dadonem, atque ctm eo venerabilem virum Eligium, qui tunc in palatio regis sub seculari debebant habitu, quos tamen postea egregios sacerdotes atque præclaros in meritis, signis quoque atque virtutibus fuisse, plurimis comperitum est. Hi verò humiliter virum Dei petierunt, vt precibus regis daret assensum, atque filium ipsius sacro dignaretur diluere fonte, & vt eum enutrire atque lege imbueret diuina, quanto cyus assentiret, dicentes quòd si hoc vir Dei non renueret, per hanc familiaritatem liberiùs in regno ipsius vel vbicunq; eligeret, haberet licentiam prædicandi, seu nationes complures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandem fatigatus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem rex, quòd preces suas sanctus non renueret Amandus, statim ipsum puerum afferri præcepit, qui dicebatur non plus à natiuitate habere, quam dies circiter quadraginta. Accepit igitur vir sanctus in manibus puerum, & benedicens eum, catechumenum fecit. Cumque finita oratione, nemo ex circumstante multitudine respondiisset, Amen: aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondit, Amen: Statimque eum regenerans sacro baptismate, impositoq; nomine Sigeberto, regem atque omnem eius exercitum tunc sanctus Amandus magno repleuit gaudio.

His ita gestis, adueniente obitus sui die, Traiectensium episcopus feliciter migravit ad Christum. Rex igitur huius viri venerabilis comperiens obitum, sanctum acceriri fecit Amandum. Congregataque multitudine sacerdotum, populiq; turba non modica, ad regendam Traiectensium ecclesiam eum præposuit. Illo verò renuente, atque se indignũ vociferante, omnes vna voce clamabãt, dignum eum esse sacerdotio, atq; ob animarum sollicitudinẽ ecclesiam magis, quam pecuniæ quæstum debere suscipere. Coactus igitur à rege ac sacerdotibus, pontificaliẽ suscepit cathedram. Sicq; per triennium ferè vicis vel castra circumiens, verbum Domini cõstanter omnibus prædicauit. Multi etiã, quod dictu nefas est, sacerdotes atq; Leuita, prædicationem illius respuentes, audire contempserunt. At ille secundum euangelij præceptum, puluerem de pedibus in testimonium excutiens, ad alia properabat loca. Igitur tandē reperiens insulam, cui vocabulum est Chanelaus, iuxta Scaldim fluium, aliquantis diebus cum fratribus spiri-

Prædicat
Sclauis.

Rom. 13.

Dagobertus
rex se abijcit
ad pedes
S. Amandi.

2. Tim. 2.

Is Dado, etiam
Audoceus
dicitur.

Infans re-
gis dierum
40. respon-
det, Amen.

Traditur S.
Amado se-
des Traie-
ctensis.

Matth. 10.

Vltio in cōspiritalibus ibidē Christo militare studuit. Sed verbi Deicōtempores per biennium ferē ingens attriuit plaga, itā vt euerſa domus & agri in ſolitudinem eſſent redacti: nec non etiam vici vel caſtra deſtruerētur, nullusque penē in his regionibus remaneret, qui virum Dei contempſerant prēdicantem.

Nec multō poſt cūm à fratribus, quos ob animarum curam per diuerſa reliquerat loca, rogaretur, vt eos preſentia ſua viſitaret, & vt verbi ſacri pabulo reſicere dignaretur: tandē prece accepta, peruenit ad eos, audiuitq; ab eis, gentem, quam Vaceciam appellauit antiquitas, quā nunc vulgò nuncupatur Vaſconia, nimio errore deceptam, itā vt augurijs vel omni errori dedita, idola etiam pro Deo coleret. Quā gens circa Pyrenēos ſaltus per aſpera atque inaccessibilia diſfuſa erat loca, fretaque agilitate pugnandi, frequenter fines occupabat Frācorum. Vir autem Domini Amandus eorum miſeratus errorem, enixē elaborare cōcepit, vt eos à diaboli reuocaret ſeruitio. Dum autē eis verbum prēdicaret diuinum, atque euāgelium annunciaret ſalutis, vnus è miniſtris aſurgens, leuis ac lubricus, nec non & ſuperbus, atq; etiam apra mouendo riſui eſſutens verba, quem vulgus mimilogum vocat, ſeruo Chriſti detrahare cōcepit, euāgeliumque, quod prēdicabat, pro nihilo ducere. Sed eadem mox hora arreptus à demone miſer, proprijs ſe cōcepit manibus laniare, atque coactus publicē confiteri, quod ob iniuriam, quam Dei irrogauerat ſeruo, hęc perpeti mereretur. Sicque in ipſo cōſtitutus tormento, ſpiritum exhalauit extremum.

Illis autem adhuc in corū cęcitate permanentibus, dum vir ſanctus ad alia demigraret loca, peruenit ad ciuitatem quandam. Vbi cūm ab epiſcopo ciuitatis illius honorificē fuiſſet ſuſceptus, & ei hoſpitalitatis more epiſcopus aquam in manibus funderet, ſecretiſ ſ precepit miniſtro, vt eandem aquam, in qua vir Dei manus abluerat, diligenter in ſacrario deportaret cuſtodendam. Quod itā factum eſt. Pręfatus nanque ciuitatis antiſtes ſatis benē fidebat, quod eadem viri Dei benediſtio ſalutē fidelibus reſtituere poſſet. Eodem quoque tempore homo quidam cęcus ſedebat ante fores templi mendicās, qui multo iam tempore corporalem amiſerat viſum. Ad quem ciuitatis ipſius epiſcopus ait: O homo, ſi habes fidem, ablue oculos tuos ex aqua, in qua vir Dei Amandus abluuit manus. Conſido enim, quod per ipſius ſanctitatem, priſtinam conſequaris ſalutem. Cumque idem cęcus oculos eadem aqua abluiffet, ſtatim iubente Deo priſtinum recepit viſum, itā vt omnia clarē videret.

His itā peractis, idem vir Domini Amandus in fines remeauit Francorum, elegitque ſibi locum prēdicationis aptum, in quo cum fratribus, qui cum eo per diuerſas prouincias multas pro nomine Chriſti perpeſſi fuerant paſſiones, adificauit cœnobium. Atque ex eiſdem fratribus plures poſteā abbates ſeu honorificos vidimus viros. Eodem ferē tempore vir ſanctus Domini Amandus Childericum adiit regem, eumque humiliter poſtulauit, quatenus ei aliquod municipium ad conſtruendum monaſterium, non ambitionis gratia, ſed ob animarum ſalutem, largiri dignaretur. Deditque pręfatus rex ei locum, nuncupatum Nanto. In quo vir Domini ſagaci intēſione cōcepit adificare cœnobium. Mummulus autem quidā, Ozidiniſis vrbis antiſtes, valdē ferebat moleſtē, quod idem vir Domini eundem locum impetrauerat à rege: inuidiæque ſacibus accenſus, eundem virum Domini extinguerere conabatur. Miſiſque agilibus viris, iuſſit vt eundem virum Dei à loco ipſo contemptibiliter iniurijs affectum eijcerent, aut certē in eodem punirent loco. Venientesque ad eum miniſtri, ſimulato dolo dixerunt, quod ei locum aptum ad conſtruendum monaſterium oſtendere deberent: tantummodo cum illis illuc properare deberet. Sed eorū fallacia, reuelante Deo, latere non potuit. Cumque eum ad prędictum locum ducere ſimularent, non erat inſcius vir Domini Amandus, quō in loco eum interimere diſponerent. Tandem igitur peruenerunt ad ſupercilium mōtis, vt eum ibi capite truncarent. Vir tamen Domini ſuis hoc antē indicare noluit, quia ad martyrium libentiſſimē properabat. Sed ſubito orta tempeſtate pluuię grandinisque, omnem illius montis locum tenebroſę obtexerunt nubes, itā vt apparitores, qui ad interficiendum eum fuerant miſi, amiſſo lumine, nihil penitus viderent. Spemque vitę iam nullam habentes, proſtrati pedibus ſancti viri, veniam poſtulabant, & vt eos viuos abire ſineret, humiliter deprecabantur. Tunc vir Domini ad conſueta recurrit preſidia, ſcilicet ad orationum auxilia, profuſiſque; vberimē lachrymis, tam diū orationi incubuit, donē reddita ſerenitate, lumine etiam apparitores recepto, non abſque metu vel

Vltio in cōtempores sermonum eius.

Vaſconibus prēdicat verbum Dei.

Cęcus videt abluitur aqua, qua Amandus ſuas lauierat manus.

Cœnobium adificat.

Properat ad intentam, tam ipſi necem, ſed diuinitus ſeruat.

vel stupore ad propria reuertentur. Taliq̄ue perculsis timore ministris, vir Domini mortem incolumis euasit.

Nec illud quoquē pretereundum putauī, quod presbytero quodā, nomine Erchengisilo, venerabili atque fideli viro narrante didici. Quadam die, dum vir Domini Amandus in pago Beluacensi verbum Domini predicaret, peruenit ad quendam locum, cui vocabulum est Rosunro, secus Aronnam fluium. Eratq̄ue ibi mulier quēdam ceca, quæ lōgo iam tempore amisso lumine, nihil preter tenebras nouerat. Ingressus autem vir Dei domum illius, cœpit percontari ab ea, qualiter ei hæc cecitas euenisset. Responditq̄ue illa, quod non ob causam aliam ei ipsa cecitas accidisset, nisi quod auguria vel idola semper coluerat: insuper ostendit ei locū, in quo predictum idolum adorare consueuerat, scilicet arborem, quæ erat dēmoni dedicata. Ad quam vir Domini ait: Nō miror, si pro hac stultitia ceca facta sis: sed admiror clementiam Domini, qui te tam diu expectando sustentat, vt cū m factorem & redemptorem tuum adorare debeas, adores dēmones & idola muta, quæ nec tibi, nec sibi possunt prodesse. Nunç igitur accipe securim, & hanc nefandam arborem quātocyus succidere festina, per quam lumen amisisti corporis, & animæ perdidisti salutem. Confido enim, quod si firmiter credideris, lumen pristinum à Domino consequi possis. Deduc̄ta autem puellæ suæ manibus, ad arborem citius peruenit, atq; eam excidere conabatur. Tum vir Domini Amāndus eam ad se aduocans, signumq̄ue crucis super oculos eius imprimens, inuocato Christi nomine, pristina reddidit sanitati. Instructaq; qualiter se agere deberet, omnibus diebus vitæ suæ castè atque sobriè se exhibuit, & correctiorem vitam deinceps gerens, mores commutauit in melius.

Signo crucis cecis oculos aperit.

Hoc quoquē, quod ad cumulum laudis eius Dominus ostendere dignatus est, non videtur silentio tegendum. Quodam nanque tempore cū cuidam monacho, videlicet Preposito monasterij sui, Chrodobaldo nomine, per quendam missum iussisset, vt vehicula ad vinum in vsus fratrum monasterio deferendum preparare deberet, dicitur is inobediens extitisse. Sed eum nocte eadem vltio diuina subsecuta est. Nam eo iter agente, vt ad virum Dei pergeret excusationis causa, quod vehicula minimè haberet, ita dicitur omni corporis compage paralyti dissolutus, vt nec manum quidem vel pedem posset mouere. Omniq̄ue iam carne velut mortua, in solo pectore vitalis anhelabat spiritus. Tenuiq̄ue flatu confiteri, vt valebat, nitebatur, quod ob inobedientiam & contumaciam hæc perpeti merebatur. Igitur presfatum monachum fratres mittentes in nauim ad monasterium, cui vocabulum Maiores indiderunt Elnonem, ad virum Dei adduxerunt Amandum. Cumq̄ue iam vesperascente die, finitis Missarum seu vespertinarum solennijs, vir Domini ad reficiendum iuxta morem isset, subito ei nunciatum est, qualiter idem monachus ægrotaret. Leniterq̄ue, vt aiunt, subridēs, dixisse fertur: Adhuc maiora sustinebit pericula, quia valdè iactantiæ atque inobedientiæ deditus erat. Sed tamen presbyterum quendam, fidelem virum, ad se vocari præcepit, eidemq̄ue monacho calicem vini & fragmen panis per eundem transmisit presbyterum, eiq̄ue mandauit, dicens: Vade, & dic monacho illi, vt sumat partem panis istius & vini, & cras, iubente Deo, cū ad eum visitandum perrexero, obuiam mihi procedat, & in lectulo iacere non patiatur. Quod ita factum est. Accepta itaque idem monachus patris benedictione, ita totius corporis recepit sanitatem, ac si nullam vnquam pertulisset læsionem. Adueniente igitur sancto viro, obuiam ei processit, atque cum eo loqui cœpit. Miratiq̄ue sunt fratres vehementer, quod viuum & incolumem videbāt, quem mortuum ferè suspicabantur. Vir autem Domini Amandus, indulta fratri venia, vt mores deinceps in melius commutaret, admonuit, atque eum sanum ad monasterium direxit.

Pœna inobedienciæ.

Sanat paralyticum.

Alia quidem sunt multa, quæ per eum Dominus operari dignatus est, nobis quidem incognita, Deo autem nota. Sed quantum ad nostras, fidelibus narrantibus viris, perlatum est aures, si omnia cupiam persequi, dies, vt opinor, antè, quàm sermo, deficiet. Nam quas per eum Dominus virtutes non edidit, cū & mortuis vitam, cecis visum, paralyticis gressum, leprosis munditiam, surdis auditum, à dēmonibus oppressis restituit sanitatem?

Igitur sanctissimus Domini Amandus, cursu fideliter peracto, repletus omnium bonorum operū fructu, adueniente sanctissimi obitus die, feliciter migravit ad Christum: Sepultusq̄ue est cum magnifico honore in loco, cui vocabulum est Elnone. In quo lo-

Obitus eius & sepultura honorifica in Elnone.

ne mona-
sterio Han-
nonia.

co multa fiunt orationibus eius beneficia, & laudatur ibi ab omnibus nomen Domini Iesu Christi: cui est cum æterno patre & spiritu sancto virtus & honor, gloria & imperium, laus & potestas per infinita seculorum secula, Amen.

VISIO SANCTÆ ALDEGVNDIS VIR-
GINIS, DE SANCTI AMANDI GLORIA
& beatitudine.

Eodem tempore beata Aldegundis, in timore sancto ab ipsis infantia annis Domino seruiens virgo, & corpore angelicam in terris vitam peragere studens, inter reliquas visiones, sibi frequentius à supernis ostensas, dum nocte Dominica vigilijs & hymnis in ecclesia Malbodiensis cœnobij ante altare sanctæ Mariæ incubaret, in ipsa, qua beatus transijt, hora in ecstasi mentis eleuata, & ab angelo per amœnâ iucundæ habitationis loca deducta, vidit virum senem, cygneo capite reuerendum, sacerdotalibus & præclaris indutum vestibus; baculum manu tenenti, ad superna quasi transire, turbamq; copiosam albatorum ante & post eum iter habere. Cumque quis esset requisita, nescire se diceret, ab angelo sancto ita ei responsum est: Vir, inquit, Dei Amandus migravit à seculo: & quia sacerdos in vita extitit dignus, sequere ipsum bonæ voluntatis obsequio atq; sanctarum virtutum exercitio diuinæ maiestati sacrificauit, tam gloriosus nunc ad gaudia sui Domini pertransijt. Turba autem, quam vides, albatorum, hi sunt, qui per instantiam prædicationis ipsius ad exemplum tanti magistri feliciter informati, digni Deo & sanctorum claritati iudicantur ascribi in cœlestibus. Quibus pro eo, quod pastor extitit idoneus, in regno sanctorum & terra uiuentium super eos princeps in æternum apparebit modis omnibus gratiosus.

Basilica iâ
olim fœ-
minis inac-
cessa.

Corpus S.
Amandi
post annos
16. incorru-
ptum.

En post tot
annos cor-
pus inuiol-
atum.

Nota stupē-
dum in de-
functo cor-
pore mira-
culum.

Hac itaque visione diuinitus ita manifestata, corpus sacrosanctum beati Amandi in cœnobio, quod idem sanctus ædificauerat, atque Elhoni vocabulum indiderat, debito fidelium honore sepultum est: non tamen in ipsa, qua nunc requiescit, basilica, sed in altera, quæ adhuc superest, principis Apostolorum Petri nomine dedicata. Quæ quoniam pro sui paruitate tanti præsulis tumulto visa fuit incongrua, atque etiam secundo sexui propter monachorum habitacula inaccessa, frequenti religiosorum virorum conuentui visum est, aliam magnitudine præstantem debere ædificari, quæ & vtrique sexui, ac confluenti illi sufficeret multitudini populari. Ad quam venerandus Christi confessor, qui tunc supererat, Eligius corpusculum sancti patris sextodecimo post transitum anno, integrum & omnimodis incorruptum, septimo Calend. Nouembris transtulit, & vt tunc moris erat, altius telluri commendauit.

Quod ibi vsque ad annum sui obitus centesimum quinquagesimum in imis terræ visceribus occultatum, longo temporis spatio iacuit: sed anno incarnationis Domini octingentesimonono sarcophagum, in quo quieuerat, Lotharius, sacri templi ædituus, eleuari faciens, reperit in speratum magni gaudij thesaurum, inuiolati videlicet corporis prodigium. Qui stupefactus, vt par erat, tam inopinati visione miraculi, omnipotentem Deum debitis laudibus benedixit, tantorumque donorum largitori gratias egit. Congaudens etiam tanti inuentione thesauri, non modico cœpit sollicitudinis angore cruciari, multa animo voluens, quid ex ipso ad cœmorationem sequentium pro munere deberet auferri. Vbi verò fluctuantem animum ancora consilij stabiliiuit, casulam, qua erat indutus, à sacratissimo eius collo abstulit, eundemq; in latus vtrunq; versans, cannas arundinum fluuiales, quæ sub ipso olim positæ fuerant propter humorem aquatilem, subduxit. Idque suis desiderijs minus esse perpendens, nisi etiam ex corpore aliquam tolleret inuiolatorum portionem membrorum, vertit audaces, vt ita dicam, ad cadauer venerabile manus, vnguesque spiritualis vituli, cornua producentis & vngulas, secuit, quæ post obitum illius contra naturam ita excreuerat, vt etiam manicas manuum cremendo suo penetrarent. Nec non & barbâ pontificis nostri Aaronis, post sepulturam ipsius recrescentem totondit.

Hæc verò omnia sibi summo deuotionis obsequio recondens, nec sibi tamen suisq; desiderijs sufficere credens, ad os sacratissimum, per quod diuinæ pietati crebræ orationum preces fuerant fusæ, ac varijs populis frequentes prædicationes directæ, ausus est manum